

پیش‌بینی طرح‌واره نقص و شرم در فرزندان بر اساس کنترل‌گری و اقتدار والدین

منیرالسادات میرهاشم^۱، نوشین پردلان^۲

چکیده

پژوهش حاضر باهدف پیش‌بینی طرح‌واره نقص و شرم در کودکان بر اساس کنترل و اقتدار والدین انجام شد. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال می‌باشد که تعداد آن‌ها ۳۸۰۰۰ نفر می‌باشد. تعداد اعضای نمونه ۳۹۰ نفر در نظر گرفته شد و پس از اجرای پرسشنامه‌ها ۳۸۲ نمونه باقی ماند. داده‌های اصلی این پژوهش با استفاده از پرسشنامه طرح‌واره‌یانگ-کوتاه (۱۹۹۴)، کنترل والدین توسط لسلای همکاران (۱۹۸۶) و اختیارات والدین بوری (۱۹۹۱) به دست آمد. در تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی و آمار استنباطی (آزمون همبستگی و رگرسیون) استفاده شد. نتایج پژوهش نشان داد که بین کنترل والدین و طرح‌واره نقص و شرم رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. همچنین بین ابعاد اقتدار والدین (سبک استبدادی، سبک سهل‌انگیز و سبک مقتدرانه منطقی) با طرح‌واره نقص و شرم رابطه معناداری وجود دارد. به این ترتیب سبک سهل‌گیرانه و مستبدانه رابطه مثبت و معناداری و سبک مقتدر منطقی با طرح‌واره نقص و شرم در کودکان رابطه منفی معنادار دارد. نتایج پژوهش نشان داد که کنترل و اقتدار والدین می‌تواند طرح‌واره نقص و شرم را در کودکان پیش‌بینی کند. **کلیدواژه:** طرح‌واره نقص و شرم، کنترل والدین، اقتدار والدین، سبک سهل‌گیرانه، سبک استبدادی، سبک مقتدر منطقی.

^۱ کارشناسی ارشد مشاوره خانواده، گروه مشاوره، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران شمال، تهران، ایران
^۲ استادیار، گروه مشاوره، دانشکده ادبیات، علوم انسانی و اجتماعی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

مقدمه

امروزه سبک فرزندپروری نقش اساسی در سبک تربیتی خانواده دارد (ژانگ و کویین ۲۰۱۹). در خانواده با شیوهی فرزندپروری مقتدرانه والدین در آموزش رفتارهای اجتماع پسندانه مؤثرتر عمل می کنند، نسبت به سایر والدین حقایق و نگرش های شناختی را مؤثرتر به فرزندان خود منعکس می کنند، اغلب برای فرمان برداری آن ها از اثبات عقلانی و مورد قبول استفاده می کنند و با بیان انتظارات منطقی خود از فرزندان شان به ایجاد یک احساس اعتماد به خود و دیگران در فرزندشان کمک می کنند. اعتماد به خود باعث می شود که افراد در ایجاد و حفظ ارتباط نزدیک و صمیمی با دیگران بامهارت و آرامش بیشتری تعامل کنند و ویژگی اعتماد به دیگران باعث می شود که نسبت به تعاملات با دیگران نگرش مثبتی داشته باشند و از تعاملات با دیگران برای جذاب ظاهر شدن و تأیید آن ها استفاده کنند (جنگلی، ۲۰۲۰). فرزندان والدین مقتدر از سطوح بالاتر صلاحیت اجتماعی و اعتماد به نفس برخوردارند و رفتارهای پر خاشگرانه کمتری از خود نشان می دهند. خواسته های پدر و مادرهای سهل گیر از بچه های خود جزیی هست و هیچ گونه نظارت و جوابگویی در مقابل ایشان ندارند و این فرزندان کمترین میزان اعتماد به نفس کنجکاو و خود کنترلی را از خود نشان می دهند (خلیلی، ۲۰۲۰). میزان سلامت جسمانی و روانی جوانان بسته به ارتباطی است که خانواده با وی دارد و تا چه حد تلاش می کند نیازهای او را برآورده سازد. در صورتی که خانواده در این دوران به کارکردهای اساسی خود آشنایی نداشته باشد و همچنین با ویژگی های دوران جوانی آشنا نباشد، نخواهد توانست عملکرد تربیتی خود را به نحو احسن ایفا نماید. مدل های شناختی در تبیین اختلالات روان شناختی به اثر طرحواره های منفی مؤثر در شکل گیری علائم آسیب شناسی روانی اشاره دارد (ابراهیمی و همکاران، ۱۴۰۱). در نتیجه بررسی طرحواره های ناسازگار اولیه حائز اهمیت است. طرحواره های ناسازگار اولیه افکار و اعتقادهای منفی مقاوم در مورد خود، دیگران و جهان است که تفسیر فرد را از حوادث و رفتارهای وی تنظیم می کند (کی و بارلاس، ۲۰۲۰). در واقع طرحواره های ناسازگار اولیه به علت ارضا نشدن نیازهای هیجانی اساسی دوران کودکی به وجود می آید که این نیازها، نیازهای بنیادینی همچون دل بستگی ایمن به دیگران، خودگردانی، آزادی در بیان نیازها و هیجان های سالم، خودانگیختگی و محدودیت های واقع بینانه است (دهقانی، رضوی، منظری توکلی و اندیشمند، ۱۴۰۱). هر تله ی زندگی سرچشمه ای قابل درک در کودکی دارد که به شکلی درونی برای فرد، همچون حقیقت است (شو^۷ و استار، ۲۰۱۹) با توجه به اینکه یکی از طرحواره هایی که می تواند بسیاری از جنبه های زندگی شخصی و شغلی جوانان را تحت تأثیر منفی قرار دهد طرحواره ی نقص و شرم است (عسگری، ۱۳۹۹). شخصی که تله نقص شرم دارد خود را در اصلی ترین قسمت های شخصیتش، ناکامل، غیر مطلوب و فاقد ارزش می داند که منتظر است سایرین او را مطرود نموده و مورد عیب جویی و تحقیر قرار دهند (خوش بینی پایین) حس ایمن نبودن در کنار سایر افراد دارد و به علت هراس از برملا شدن معایب خود از قرار گرفتن در کنار سایرین و تحقیر شدن خودداری می کند و تمایل ندارد اشخاص با او صمیمی شوند. احساسی که بیشترین ارتباط با تله نقص را دارد شرمساری است و داشتن حس نقص یک احساس درونی است که موجب حس شرمندگی می شود. تله نقص با احساس «دوست داشته نشدن» یا «مورد احترام واقع نشدن» در کودکی همراه است. این افراد همواره توسط والدین مورد انتقاد یا طرد واقع شده اند. تله زندگی الگویی است که از کودکی آغاز و تأثیرات آن در طول زندگی منعکس می شود. آنچه خانواده ها در کودکی در قبال فرزندان انجام می دهند آغازگر این الگوست. شاید رهاسدگی، مورد انتقاد قرار گرفتن و یا حتی مورد حمایت و مراقبت بیش از اندازه بودن و یا اقتدار بیش از حد والدین یا هر سبک رفتاری دیگر موجب ایجاد آسیب شده و سرانجام آن تله زندگی به بخشی از شخصیت فرزند تبدیل می شود. تله نقص و شرم یکی از رایج ترین تله هاست (شو و استار، ۲۰۱۹). شخصی که تله نقص شرم دارد خود را در اصلی ترین قسمت های شخصیتش، ناکامل، غیر مطلوب و فاقد ارزش می داند که منتظر است سایرین او را مطرود نموده و مورد عیب جویی و تحقیر قرار دهند (خوش بینی پایین) حس ایمن نبودن در کنار سایر افراد دارد و به علت هراس

³ Zhang and Qin

⁴ Janagali

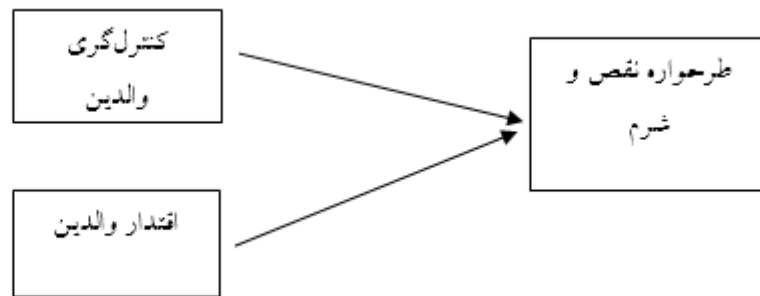
⁵ Khalili

⁶ Ke and Barlas

⁷ Shaw and Starr

از برملا شدن معایب خود از قرار گرفتن در کنار سایرین و تحقیر شدن خودداری می کند و تمایل ندارد اشخاص با او صمیمی شوند. به عبارت دیگر آن ها قادر به درک عواطف خود و دیگران نیستند، مهارت های اجتماعی پایینی دارند و هنگام فعال شدن طرحواره سطح بالایی از عواطف منفی را تجربه می کنند (یانگ^۸، ۱۳۹۵). سؤال اساسی این پژوهش این است که آیا کنترل گری و اقتدار والدین بر طرحواره نقص و شرم در فرزندان تأثیرگذار است؟

مدل مفهومی پژوهش

روش پژوهش

جامعه آماری این پژوهش را کلیه دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال تشکیل می دهد که تعداد کل آن ها در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۱، ۳۸ هزار نفر می باشد. با توجه به فرمول کوکران برای جامعه ی پژوهش، حجم نمونه ۳۸۰ نفر به دست آمد. در این پژوهش تعداد اعضای نمونه با توجه به احتمال ریزش پرسشنامه ها و برای تعمیم پذیری بیشتر ۳۹۰ نفر در نظر گرفته شد که به صورت در دسترس از بین افراد جامعه انتخاب شدند.

ابزار پژوهش

الف) طرحواره نقص و شرم در فرزندان: نسخه اصلی پرسشنامه طرحواره ها (YSQ) توسط یانگ (۱۹۹۴) برای اندازه گیری طرحواره های ناسازگار اولیه ساخته شده است و شامل ۷۵ سؤال است. همچنین شکل کوتاه پرسشنامه طرحواره ها (YSQ-SF) برای اندازه گیری ۱۵ طرحواره ی ناسازگار اولیه یانگ (۱۹۹۸) بر اساس فرم اصلی تهیه شده است. اگر فردی به دو گزینه از هر پنج گزینه خرده مقیاس ها نمره پنج یا شش دهد بدان معناست که آن طرحواره یا خرده مقیاس را دارد. اولین پژوهش جامع راجع به ویژگی های روان سنجی این پرسشنامه توسط اسمیت جویئر یانگ و تلچ (۱۹۹۵)، به نقل از یانگ و همکاران انجام شد نتایج نشان داد که اعتبار این مقیاس به وسیله آلفای کرون باخ برای کل آزمون ۰/۹۶ بود و برای خرده مقیاس ها بالاتر از ۰/۸۰ دست آمد و ضریب آزمون باز آزمون در جمعیت غیر بالینی بین ۰/۵۰ تا ۰/۸۲ بود یانگ روایی سازه فرم کوتاه را با استفاده از تحلیل رگرسیون و همبستگی بین خرده مقیاس های SQ-SF و خرده مقیاس SCL-۲۵ در سطح ۰/۹۵ معنادار بودند یعنی این پرسشنامه دارای روایی و سازه بالایی می باشد پایداری آن به کمک آلفای کرون باخ برای همه طرحواره ها از ۰/۶۷ تا ۰/۳۹ به دست آمد. نتایج تحلیل عاملی نیز از ساختار درونی پرسشنامه حمایت می کند. خصوصیات روان سنجی این پرسشنامه در نمونه ی ایرانی ۰/۹۱ گزارش شده است (یوسفی و شیربیگی، ۲۰۱۰). میزان آلفای کرون باخ این پرسشنامه در پژوهش علی پور و همکاران (۱۳۹۸) نیز ۰/۹۵ برای کل پرسشنامه به دست آمد

ب) پرسشنامه کنترل گری والدین: مقیاس منبع کنترل والدینی (PLOC) توسط لسلای ک. کمپیز، رابرت دی. لایمن و استیون پرنیتیس دان (۱۹۸۶) ساخته شده است که از ۴۷ گویه و ۵ خرده مقیاس درجه تأثیر والدینی (۱۰ سؤال)، مسئولیت

⁸ Yang

والدینی (۱۰ سؤال)، کنترل فرزندان بر زندگی والدین (۷ سؤال)، باور والدین به تقدیر و شانس (۱۰ سؤال)، کنترل والدین بر رفتار فرزندان (۱۰ سؤال) تشکیل شده است که به منظور سنجش منبع کنترل والدینی بکار می‌رود. نمره‌گذاری پرسشنامه به صورت طیف لیکرت ۵ نقطه‌ای می‌باشد که برای گزینه‌های «شدیداً مخالف»، «مخالف»، «نه مخالف نه موافق»، «موافق» و «شدیداً موافق» به ترتیب امتیازات ۱، ۲، ۳، ۴ و ۵ در نظر گرفته می‌شود. مقیاس منبع کنترل والدینی (PLOC) با ضریب آلفای ۰/۹۲ برای نمره کل و ضریب آلفا برای خرده مقیاس‌ها با دامنه‌ای از ۰/۵۶ تا ۰/۷۷، همسانی درونی بسیار خوب دارد.

ج) پرسشنامه اقتدار والدین: پرسشنامه اقتدار والدینی^۹ (PAQ) توسط جان آر. بوری (۱۹۹۱) ساخته شده است که از ۳۰ گویه و ۳ خرده مقیاس سبک آسان‌گیر (۱۰ سؤال)، سبک مستبدانه (۱۰ سؤال) و والدین سبک مقتدر منطقی (۱۰ سؤال) تشکیل شده است که به منظور سنجش اقتدار والدین بکار می‌رود. فرم‌های پدر و مادر به جز با اشاره‌های مناسب به واژه‌ی پدر یا مادر یکسان هستند. نمره‌گذاری پرسشنامه به صورت طیف لیکرت ۵ درجه‌ای است که از شدیداً مخالف ۱ تا شدیداً موافق ۵ نمره‌گذاری می‌گردد. نمره‌گذاری هر خرده مقیاس با جمع کردن امتیازات مربوط به هر یک از خرده مقیاس‌ها به دست می‌آید. حداقل نمره فرد در هر یک از زیرمقیاس‌ها ۱۰ و حداکثر نمره فرد در هر یک از زیرمقیاس‌ها ۵۰ است. بوری آلفای کرون باخ این پرسشنامه را برای سبک مقتدر منطقی ۰/۸۵، سبک مستبدانه ۰/۸۷ و آسان‌گیر ۰/۷۴ گزارش نموده است. اژه‌ای و همکاران در جدیدترین پژوهش آلفای این مقیاس را برای سبک مقتدرانه، مستبدانه و آسان‌گیر به ترتیب ۰/۸۹، ۰/۹۵ و ۰/۸۴ گزارش نموده‌اند. در پژوهش سپهریان آذر و همکاران (۱۳۹۲) نیز ضریب همسانی درونی این مقیاس با آلفای کرون باخ به ترتیب ۰/۷۲، ۰/۷۳ و ۰/۷۰ به دست آمد. پرسشنامه اقتدار والدینی با دامنه ضرایب آلفا از ۰/۷۴ تا ۰/۸۷ برای خرده مقیاس‌ها، از همسانی درونی خوبی برخوردار است. ثبات PAQ با پایایی باز آزمایی با طول مدت ۲ هفته با دامنه ضرایب از ۰/۷۷ تا ۰/۹۲، نیز خیلی خوب است.

روش اجرا: داده‌های جمع‌آوری شده با استفاده از نرم‌افزار SPSS ورژن ۲۵ با بهره‌گیری از آمار توصیفی (میانگین و انحراف استاندارد و ...) و از آمار استنباطی (همبستگی پیرسون و رگرسیون چندگانه) انجام پذیرفت.

یافته‌ها

جامعه آماری پژوهش حاضر شامل کلیه دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال است که تعداد کل آن‌ها ۳۸۰۰۰ نفر می‌باشد. حجم نمونه ۳۹۰ نفر انتخاب شد که با روش نمونه‌گیری در دسترس به عنوان حجم نمونه انتخاب گردیدند. در بین آزمودنی‌ها پرسشنامه‌هایی حاوی گویه‌های مربوط به متغیرهای پژوهش توزیع شد. اطلاعات به دست آمده، جمع‌آوری، پس از ریزش پرسشنامه‌ها، تعداد نهایی پرسشنامه‌های پر شده ۳۸۲ نفر بود که با استفاده از نرم‌افزار SPSS-V23 مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. که از این ۳۸۲ نفر، ۳۷/۴ درصد آن‌ها مرد و ۶۲/۶ درصد آن‌ها زن هستند. که از این تعداد ۲۴ درصد آن‌ها کمتر از ۳۰ سال، ۴۶ درصد آن‌ها بین ۳۱ تا ۴۰ سال، ۱۸ درصد آن‌ها بین ۴۱ تا ۵۰ سال و ۱۲ درصد آن‌ها بالای ۵۰ سال بودند. و همچنین دانشجوی لیسانس ۷۲ درصد، دانشجوی فوق لیسانس ۲۴/۶ درصد، دانشجوی دکتری ۳/۴ درصد بودند.

جدول ۱ مشخصه‌های آماری متغیرهای پژوهش

متغیر	مؤلفه	میانگین	انحراف استاندارد	چولگی	کشیدگی	آماره آزمون	سطح معناداری
کنترل‌گری والدین	-	۳۴/۲	۰/۱۰	-۰/۹	۰/۲	۰/۹۶	۰/۰۹
اقتدار والدین	سبک آسان‌گیر	۳۱/۹	۰/۰۸	۱/۲	۱/۶	۱/۲	۰/۰۷
	سبک مستبدانه	۳۲/۴	۰/۱۱	۱/۱	۱/۰	۱/۱	۰/۰۸
	سبک مقتدر/منطقی	۳۳/۳	۰/۱۴	۰/۸	-۰/۸	۱/۰	۰/۱۰

^۹ Parental Authority Questionnaire

^{۱۰} John R. Buri

طرحواره نقص و شرم	۱۷/۶	۰/۰۶	۰/۹	۱/۳	۰/۹	۰/۱۲
-------------------	------	------	-----	-----	-----	------

اطلاعات جدول ۱ مشخصه های آماری متغیرهای پژوهش را نشان می دهد. با توجه به مقادیر چولگی و کشیدگی که در بازه ی معقولی (۲- و ۲+) برای حدس بر نرمال بودن داده ها قرار دارند، می توان فرض نرمال بودن داده ها را مطرح کرده و پذیرفت. همچنین نرمال بودن داده های مربوط به متغیرهای پژوهش با استفاده از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف مورد بررسی قرار گرفت. چنانکه در اطلاعات جدول فوق ملاحظه می شود، سطح معنی داری آماره ی آزمون کولموگروف-اسمیرنوف نشان می دهد برای متغیرها پژوهش با توجه به اینکه سطح معناداری بزرگ تر از ۰/۰۵ شده است لذا، مفروضه نرمال بودن متغیرها تأیید می کند.

فرضیه فرعی اول: بین کنترل گری والدین با طرحواره های نقص و شرم در فرزندان رابطه وجود دارد.
ماتریس همبستگی بین کنترل گری والدین و طرحواره های نقص و شرم در فرزندان در جدول زیر آورده شده است:

$$H_0: \rho = 0$$

$$H_1: \rho \neq 0$$

جدول ۱: ماتریس همبستگی بین کنترل گری والدین و طرحواره ی نقص و شرم فرزندان (n=۳۸۲)

کنترل گری والدین	کنترل گری والدین		طرحواره نقص و شرم
	همبستگی	۱	
کنترل گری والدین	معناداری	۰,۰۰۱	
	همبستگی	۰,۴۱۶	۱
طرحواره نقص و شرم	معناداری	۰,۰۰۱	۰,۰۰۱
	همبستگی	۰,۴۱۶	۰,۴۱۶

چنان که جدول بالا نشان می دهد، رابطه ی بین دو متغیر، در سطح ۰/۰۰۱ معنادار است. ($r=۰/۴۱۶$ ، $p=۰/۰۰۱$). بنابراین می توان فرض صفر را در سطح ۰/۰۱ رد کرده و با ۹۹ درصد اطمینان نتیجه گرفت که بین "کنترل گری والدین" با "طرحواره نقص و شرم" فرزندان رابطه ی مثبت و معناداری وجود دارد. به عبارت دیگر با کنترل گری بیشتر والدین، شدت طرحواهی نقص و شرم افزایش می یابد.

فرضیه فرعی دوم: بین اقتدار والدین با طرحواره نقص و شرم در فرزندان رابطه وجود دارد.
ماتریس همبستگی بین اقتدار والدین (سبک سهل گیر، سبک مستبدانه، سبک مقتدرمنطقی) و طرحواره نقص و شرم در فرزندان در جدول زیر آورده شده است:

$$H_0: \rho = 0$$

$$H_1: \rho \neq 0$$

جدول ۲: همبستگی بین اقتدار والدین و طرحواره نقص و شرم (n=۳۸۲)

طرحواره	سبک مقتدر منطقی		
	سبک مستبدانه	سبک سهل گیر	همبستگی
طرحواره	۰,۸۱۴	۰,۵۹۸	همبستگی
نقص/شرم	۰,۰۰۰	۰,۰۰۰	معناداری

چنان که جدول بالا نشان می دهد، رابطه ی بین سبک های اقتدار والدین با طرحواره نقص و شرم، در سطح $0/001$ معنادار است. بنابراین می توان فرض صفر را در سطح $0/01$ رد کرده و با 99 درصد اطمینان نتیجه گرفت که بین «سبک سهل گیر با ضریب همبستگی $0/598$ » و «سبک مستبدانه با ضریب همبستگی $0/814$ » با طرحواره نقص/شرم رابطه ی مثبت و معنادار؛ و بین «سبک مقتدر منطقی با ضریب همبستگی $0/712$ » و «طرحواره نقص/شرم» رابطه منفی و معناداری وجود دارد. به عبارت دیگر هرچه استفاده از سبک های مستبدانه و سهل گیر بیشتر و استفاده از سبک مقتدر منطقی کمتر باشد، طرحواره ی نقص/شرم نیز بیشتر تقویت می شود.

فرضیه اصلی: کنترل گری و اقتدار والدین قابلیت پیش بینی طرحواره ی نقص و شرم در فرزندان را دارد.

جدول ۳: خلاصه آزمون رگرسیون جهت پیش بینی طرحواره نقص/شرم فرزندان مبتنی بر کنترل گری و ابعاد اقتدار والدین

مدل	متغیرهای پیش بین	ضریب همبستگی	مجدور ضریب همبستگی	همبستگی تعدیل شده	سطح معنی داری	آماره هم خطی Tolerance VIF
۱	کنترل گری والدین					$0/735$
	سبک سهل گیر	$0/521$	$0/271$	$0/273$	$0/001$	$0/776$
	سبک مستبدانه					$0/850$
	سبک مقتدر منطقی					$0/835$

متغیر ملاک: طرحواره نقص و شرم فرزندان

بر اساس اطلاعات جدول بالا، رابطه بین «کنترل گری والدین» و «اقتدار والدین» و «طرحواره نقص و شرم فرزندان» برابر با $0/521$ برآورد شده است. به عبارت دیگر «کنترل گری والدین»، «اقتدار والدین» بر روی هم حدود $27/1$ درصد از واریانس مربوط به «طرحواره نقص و شرم» فرزندان را تبیین می کنند ($R^2=0/271$).

همچنین محاسبات مربوط به آماره F نشان داد که مدل رگرسیونی یک مدل مناسبی بوده و حداقل یکی از متغیرهای پیش بین قابلیت پیش بینی طرحواره نقص و شرم را دارند ($p=0/001$ ؛ 112 ؛ $df=4$ ؛ $F=16/5$). در جدول زیر محاسبات آماره F آورده شده است:

جدول ۴: محاسبات آماره F

مدل	مجموع مجذورات	درجه آزادی	مجدور میانگین	F	سطح معناداری
۱	رگرسیون	۴	۱۴,۸۹۳	۱۶,۵	۰,۰۰۱
	باقیمانده	۱۱۲	۰,۲۷۶		
	کل	۱۱۶			

برون داد بعدی رایانه تحلیل ضرایب رگرسیون مدل را نشان می دهد. ضرایب کنترل گری و اقتدار والدین در پیش بینی طرحواره نقص و شرم فرزندان در جدول زیر آورده شده است:

جدول ۵: ضرایب کنترل گری و اقتدار والدین در پیش بینی طرحواره نقص و شرم فرزندان

متغیرهای وارد شده در مدل	مدل	B	SE	(Beta)	t	سطح معناداری
۱. عرض از مبدأ		$5/4$	$3/5$		$14/2$	$0/001$
کنترل گری والدین	ضریب متغیر	$0/335$	$0/37$	$0/110$	$4/3$	$0/002$
سبک آسان گیر	ضریب متغیر	$0/391$	$0/3$	$0/186$	$3/38$	$0/001$

سبک مستبدانه	ضریب متغیر	۰/۴۸۳	۰/۲۹	۰/۳۹۳	۳/۹۴	۰/۰۰۳
سبک مقتدر منطقی	ضریب متغیر	-۰/۵۰۹	۰/۲۶	-۰/۴۲۸	-۴/۹	۰/۰۰۱

متغیر ملاک: طرحواره نقص و شرم فرزندان

چنانکه در جدول بالا مشاهده می شود، ضرایب کنترل گری والدین و همه ی ابعاد اقتدار والدین در سطح کمتر از ۰/۰۱ معنی دار است. به عبارت دیگر کنترل گری والدین، سبک آسان گیر، سبک مستبدانه و سبک مقتدر منطقی پیش بینی کننده معنی دار طرحواره نقص و شرم فرزندان است؛ بنابراین بر اساس داده های موجود در جدول، می توان معادله رگرسیون را به شرح زیر نوشت: (سبک مقتدر منطقی) -0.509 (سبک مستبدانه) $+0.483$ (سبک آسان گیر) $+0.393$ (کنترل گری والدین) $+0.003 = 5.40/335$ (Y) طرحواره نقص و شرم

بر پایه مدل رگرسیون بالا می توان گفت: با افزایش یک واحد در کنترل گری والدین، سبک آسان گیر، سبک مستبدانه و سبک مقتدر منطقی به ترتیب به اندازه 0.393 ، 0.483 ، 0.509 واحد به طرحواره نقص و شرم فرزندان افزوده و 0.509 واحد از طرحواره نقص و شرم فرزندان کاسته می شود.

بحث و نتیجه گیری

پژوهش حاضر با عنوان «پیش بینی طرحواره نقص و شرم در فرزندان بر اساس کنترل گری و اقتدار والدین» در سال ۱۴۰۲ انجام شد. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال می باشد که در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۲ تعداد آن ها ۳۸۰۰ نفر است. تعداد اعضای نمونه ۳۹۰ نفر در نظر گرفته شده که به صورت نمونه گیری تصادفی ساده انتخاب شدند که پس از نمونه گیری در نهایت ۳۸۲ پرسشنامه برای تحلیل آماری باقی ماند. اطلاعات اصلی این پژوهش با استفاده از پرسشنامه طرحواره ی یانگ-فرم کوتاه (۱۹۹۴)، کنترل گری والدین لسل و همکاران (۱۹۸۶) و اقتدار والدین بوری (۱۹۹۱) به دست آمد. در تجزیه و تحلیل اطلاعات از آمار توصیفی (شاخص های مرکزی، پراکندگی) و آمار استنباطی ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون چندگانه استفاده شد. نتایج پژوهش از طریق آزمون همبستگی و رگرسیون، حاکی از آن بود که کنترل گری و اقتدار والدین توان پیش بینی طرحواره نقص و شرم در فرزندان را دارد. در این پژوهش با بررسی رابطه بین متغیرها، به این مهم دست یافتیم که بین کنترل گری والدین و طرحواره نقص و شرم فرزندان رابطه وجود دارد. یافته ها نشان داد که بین ابعاد اقتدار گری والدین (سبک سهل گیر، سبک مستبدانه و سبک مقتدر منطقی) و طرحواره نقص و شرم فرزندان رابطه وجود دارد.

یافته اول پژوهش

بین کنترل گری والدین با طرحواره نقص و شرم فرزندان رابطه وجود دارد.

نتایج تحلیل آماری فصل ۴ نشان داد که بین کنترل گری والدین و طرحواره نقص و شرم رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. اگرچه تا به حال پژوهشی که در آن مستقیماً به بررسی این دو متغیر باهم پرداخته باشد توسط پژوهشگر یافت نشد، اما نتایج این پژوهش با نتایج پژوهش مشابهی همچون عبدالهی و داودی، ۱۳۹۸ و مولر^{۱۱} و همکاران، ۲۰۱۶ از نظر تأثیر کنترل گری والدین بر اضطراب نوجوانان همسوست. در تبیین این یافته از پژوهش می توان گفت که والدین کنترل گر، اجازه آزادی عمل و مواجه شدن با چالش ها را از فرزندان خود سلب می کنند که در واقع مانع شکل گیری خود ارزشی در بلندمدت در آنان می شوند (کلیشادی و یزدخواستی، ۱۳۹۵). والدین کنترل گر از طریق روش های زورگویانه و آمرانه مانند القای گناه و شرم و سلب محبت به فرزندان شان برای اجابت کردن دستورالعمل هایشان فشار می آورند و فرزندان شان را برای برآورده کردن خواسته های خود هدایت می کنند در نتیجه موجب تحلیل رشد روانی-اجتماعی فرزندان شده و توانایی آن ها را برای کسب استقلال و هویت شخصی بازداري می کنند (مهدیان و شیخ الاسلامی، ۱۴۰۱) در نتیجه احتمال دچار شدن این افراد به طرحواره نقص و شرم را افزایش می دهند چراکه افراد دارای طرحواره نقص و شرم معتقدند که ناقص و حقیر و بی ارزش هستند و دیگران آن ها را دوست ندارند. این افراد

¹¹ Moller

از روابط صمیمانه اجتناب می کنند، زیرا می ترسند دیگران متوجه نقایص آن ها شوند و اگر وارد رابطه شوند، به طرد و سرزنش بسیار حساس هستند و در صورت قرار گرفتن در این موقعیت ها، واکنش های انفجاری خشم و غم را از خود نشان می دهند (صلواتی و یکه یزدان دوست، ۱۴۰۰). درواقع افرادی که در دوران کودکی، بازداری رفتاری و کنترل کنندگی افراطی از سوی والدین خود دریافت می کنند، آمادگی بیشتری برای اضطراب در دوران بعدی دارند (عبداللهی و داودی، ۱۳۹۸). والدین کنترل گر، به دلیل وضع قوانین به صورت مداوم و انتظارات بالا از فرزندان شان، اعتماد آن ها را به خود کاسته، احساس بی ارزشی را در آنان تقویت می کنند و در نتیجه فرزندان شان همواره احساس می کنند که دچار نقصی درونی هستند و به تنهایی کافی نیستند که همه ی این موارد از مشخصات طرحواره ی نقص و شرم می باشد.

یافته دوم پژوهش

بین اقتدار والدین با طرحواره نقص و شرم رابطه وجود دارد.

نتایج حاصل از تحلیل آماری فصل چهارم نشان داد که بین سبک سهل گیر و سبک مستبدانه با طرحواره نقص و شرم رابطه مثبت و معنادار؛ و بین سبک مقتدر منطقی با طرحواره نقص و شرم، رابطه منفی معنادار وجود دارد. این یافته از پژوهش با نتایج مطالعات پیشین از جمله چهارراهی و همکاران، ۱۴۰۰؛ سبزی^{۱۲} و همکاران، ۲۰۲۲؛ کیزیلک^{۱۳} و همکاران، ۲۰۲۱؛ همسوست. در تبیین این یافته از پژوهش می توان گفت که والدین مستبد معمولاً ارزش زیادی برای حفظ اقتدار خود قائل هستند و هرگونه تلاش از جانب فرزندان برای به چالش کشیدن این اقتدار را سرکوب می کنند. کودکان مجاز نیستند با والدین بحث کنند و یا به طور مستقل تصمیم بگیرند. افرادی که پیوند عاطفی ضعیفی با والدین شان دارند و والدین، محبت و مهربانی کمی به آن ها نشان داده اند، مشکلات و نگرانی هایشان را درک نکرده اند، احساس ناخواسته بودن در فرد ایجاد نموده اند و فرزندان شان را مورد تمجید و تعریف قرار نداده اند، یعنی در بعد مراقبت پیوند والدینی دچار مشکل هستند و در نتیجه فرزندان آنان دارای طرحواره ی نقص و شرم هستند (بساکنزاد و همکاران، ۱۳۹۷). والدین مقتدر، هم برای رفتار خودمختاران و هم برای انضباط، ارزش قائل هستند زیرا بر این باورند که کنترل منطقی و نیز آزادی حساب شده موجب می شود که کودکان قوانین و اصول رفتارهای صحیح را درونی کرده و در قبال اعمال و رفتار خود احساس مسئولیت نمایند. این والدین افزون بر این که گرم و با محبت هستند کودکان شان را به طرف استقلال سوق می دهند در نتیجه زمینه ای فراهم می شود که کودک احساس ارزشمندی کند (چهارراهی و همکاران، ۱۴۰۰). والدین سهل گیر، در برابر فرزندان خود بی مسئولیت هستند، گرایش به استفاده از تنبیه های بدنی و ممانعت از مداخله در کارها دارند و به همین دلیل است که فرزندان شان احساس بی کفایتی و بی ارزشی می کنند (لی^{۱۴} و همکاران، ۲۰۲۰). به طور کلی می توان گفت طرحواره های ناسازگار اولیه از جمله طرحواره نقص و شرم، وقتی که غالباً نیازهای هیجانی کودک به وسیله ی مراقبان برآورده نشود و یا به شکل مناسبی برآورده نشده باشد، شکل می گیرند و تا بزرگسالی ادامه می یابند. لذا زمانی که والدین نسبت به نیازهای فرزندان خود بی اعتنا و سرد هستند، توقع معقول و مناسبی از آن ها ندارند، فرزندان خود را برای مشارکت فعال در تصمیم گیری تشویق نمی کنند، در این حال طرحواره ی ناسازگار اولیه ی نقص و شرم را تشدید می کنند.

پیشنهادهای کاربردی پژوهش

با توجه به اهمیت نقش طرحواره نقص و شرم و امتداد اثرات آن در بزرگسالی که اثر مستقیم بر عملکرد و سطح سلامت روان جامعه نیز دارد و همچنین با توجه به اینکه دو متغیر کنترل گری والدین و اقتدار والدین، پیش بینی کننده ی طرحواره ی نقص و شرم هستند، پیشنهاد می شود که:

دوره های آموزشی شیوه ی فرزندپروری مقتدر منطقی به والدین و خانواده های ایرانی در قالب کارگاه های آموزشی، رسانه های جمعی و سایر روش های آموزشی برگزار شود.

¹² Sabzi

¹³ kizilagac

¹⁴ Li

در رابطه با معایب سبک سهل گیر و سبک مستبد و همچنین کنترل گری والدینی و آثار منفی آن بر احساس ارزشمندی و استقلال و شایستگی فرزندان، از طریق بروشورهای آموزشی، سخنرانی ها و مواردی از این دست، اطلاع رسانی شود. مرکز مشاوره‌ی دانشگاه برای دانشجویان متأهل که فرزندی دارند و یا قصد فرزند آوری دارند، کلاس های آموزشی برگزار گردد و علاوه بر آگاه ساختن آنان از معایب سبک های فرزند پروری مستبدانه، سهل گیر و همچنین کنترل گری والدین، به آنان آموزش داده شود که والدگری مقتدر منطقی را بیاموزند و در تربیت فرزندان خود به کار بندند.

منابع

- ابراهیمی، سارگل؛ فرحبخش، کیومرث و نعیمی، ابراهیم. (۱۴۰۱). بررسی تربیت جنسی در دختران دارای روابط قبل از ازدواج، (جنسی عاطفی و یا عاطفی - جنسی) یک مطالعه پدیدارشناسانه، رویش روان شناسی، ۱۱ (۶)
- بساک نژاد، سودابه؛ جباری، مریم و موالی زاده، الهه. (۱۳۹۷). مقایسه طرحواره های اولیه سبک های هویت و روابط والد-فرزندی در زنان معتاد و غیر معتاد شهر اهواز، زن و جامعه، ۹ (۳۳)
- چهارراهی، متین؛ زربخش، محمدرضا؛ خلعتبری، جواد و تیزدست، طاهر. (۱۴۰۰). تدوین مدل ساختاری پیش بینی طرحواره های ناسازگار بر اساس شیوه های فرزند پروری با میانجی گری سبک های دل بستگی و خلق و خو، تازه های علوم شناختی، ۲۳ (۴)
- صلواتی، مژگان و یکه یزدان دوست، رخساره. (۱۴۰۰). طرحواره درمانی (راهنمای ویژه متخصصان روانشناسی بالینی). تهران: دانژه عبدالهی، ملیحه و داودی، اعظم. (۱۳۹۸). پیش بینی اضطراب نوجوانان بر اساس ادراک نوجوانان از کنترل والدین: نقش میانجی باورهای فراشناختی، روش ها و مدل های روان شناختی، ۱۰ (۳۵)
- عسگری، عذرا. (۱۳۹۹). بررسی رابطه نگرانی از تصویر بدنی با طرحواره نقص و شرم و اضطراب اجتماعی در افراد دارای شکاف کام و لب در شهر اصفهان. پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه پیام نور اصفهان، واحد بهارستان
- مهدیان، محسن و شیخ الاسلامی، راضیه. (۱۴۰۱). کنترل روان شناختی والدین و رفتار جامعه پسند فرزندان: نقش واسطه ای هیجان اخلاقی قدردانی، پژوهش های روانشناسی اجتماعی، ۴۷
- یانگ جفری؛ کلسکو ژانت. (۱۳۹۵). زندگی خود را دوباره بیافرینید. ترجمه حسن حمید پور، الناز پیرمرادی و ناهید گلی زاده، تهران: ارجمند.
- یوسفی مریدانی، متین؛ فلاحیان، حسین و میکاییلی، نیلوفر. (۱۳۹۹). نقش خود انتقادی و کمرویی در پیش بینی اضطراب ظاهر اجتماعی دانش آموزان دختر، علمی پژوهان، ۱۸ (۴)
- Bassak, n. S., Yunesi, E. Jenadeleh, K. (2020). The Relationship between Parenting Styles and Stress Coping with the Intermediating Role of Emotional Styles among Mothers of Male Adolescent. Psychological studies.
- Janaghli, M. (2020). Predicting spouse selection patterns and lovemaking styles based on perceived parenting styles. Master's thesis, Islamic Azad University, Science and Research Unit.
- Ke, T., & Barlas, J. (2020). Thinking about feeling: Using trait emotional intelligence in understanding the associations between early maladaptive schemas and coping styles. Psychology and Psychotherapy: theory, research and practice, 93(1), 1-20.
- Kizilagac, F., & Cerit, C. (2019). Assessment of early maladaptive schemas in patients with obsessive-compulsive disorder. Dusunen Adam, 32(1), 14-22.
- Khalili, F. (2020). The relationship between parenting styles (authoritarian, liberating and rational) with academic success in high school students in Tehran. Journal of Psychology news ideas. 2020:10:20-7.
- Li, J. B., Guo, Y. J., Delvecchio, E., & Mazzeschi, C. (2020). Chinese adolescents' psychosocial adjustment: The contribution of mother's attachment style and adolescents' attachment to mother. Journal of Social and Personal Relationships, 37(8-9), 2597-2619.

- Li, Y., Zhang, W., Liu, J., Arbeit, M. R., Schwartz, S. J., Bowers, E. P., & Lerner, R. M. (2011). The role of school engagement in preventing adolescent delinquency and substance use: A survival analysis. *Journal of Adolescence*, 34 (6), 1181-1192
- Pinquart, M., & Kauser, R. (2018). Do the associations of parenting styles with behavior problems and academic achievement vary by culture? Results from a meta-analysis. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, 24(1), 75.
- Sabzi, N., Farah Bijari, A., Khosravi, Z. (2022). The Effectiveness of Group Schema Therapy-based Parenting Education of Mothers on Modifying Maladaptive Schemas of the Child and Improving the Quality of the Parent-Child Relationship. *Journal of Practice in Clinical Psychology*, 10(1), 33-44. <https://doi.org/10.32598/jpcp.10.1.798.1>.
- Shaw, Z. A, Starr, L. R. (2019). Intergenerational Transmission of Emotion Dysregulation: The Role of Authoritarian Parenting Style and Family Chronic Stress *journal of child and family studies* <https://doi.org/10.1007/s10826-019-01534-1>
- Zoeya.shaw. (2019) The Role of Authoritation Parenting Style and Family Chronic Stress. *Jurnal of Child and Family Studies*.

Predicting the Schema of Defects and Shame in Children Based On Parental Control and Authority

Monir Sadat Mirhashem^{۱۵}, Nooshin Pordelan^{۱۶}

Abstract

The present study was conducted with the aim of predicting the schema of defects and shame in children based on parental control and authority. The statistical population of this research includes all the students of Islamic Azad University, North Tehran Branch, whose number is 38,000. The number of sample members was considered to be 390, and after the implementation of the questionnaires, 382 samples remained. The main data of this research was obtained by using Young-Short Form schema questionnaires (1994), parental control by Leslie et al. (1986) and Buri's parental authority (1991). Descriptive statistics and inferential statistics (correlation and regression test) were used in data analysis. The results of the research showed that there is a positive and significant relationship between parental control and the schema of defect and shame. Also, there is a significant relationship between the dimensions of parental authority (authoritarian style, permissive style and logical authoritative style) with the schema of defect and shame. In this way, the permissive and authoritarian style has a positive and meaningful relationship and the logical authoritative style has a significant negative relationship with the schema of defects and shame in children. The results of the research showed that parental control and authority can predict the schema of defects and shame in children.

Key words: Defect and Shame Schema, Parental Control, Parental Authority, Permissive Style, Autocratic Style, Logical Authoritative Style

^{۱۵} Master's in Family Counseling, Counseling Department, Faculty of Humanities, Islamic Azad University, North Tehran Branch, Tehran, Iran

^{۱۶} Assistant Professor, Counseling Department, Faculty of Humanities and Social Sciences, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran (Author)